

שביל המדרגות בהר סדום

התאמת מסלול: לכל המשפחה

קושי מסלול: קל – בינוני (ירידה תלולה)

אורך מסלול: כ- 2 ק"מ

משך המסלול: כ- 3 שעות

אופן הגעה מהמרכז: נוסעים בכביש מס' 90, מצפון או מדרום. כ- 10 ק"מ מצפון לצומת הערבה, כ- 1.2 ק"מ מצפון לכניסה הראשית למפעלי ים-המלח, פונים בדרך עפר רחבה צפונה. הדרך משולטת בשילוט חום המורה על מישור עמיעז, נחל פרצים ומערת הקמח. סימון השבילים אדום. במידה ומגיעים מצפון, הפניה תהיה ימינה. היא נמצאת בקצה עיקול רחב, בדיוק בנקודה שבה מסתיים הר סדום, ההר שנמצא מימין לכביש לכל אורך הדרך מצומת זוהר. נוסעים בדרך העפר כ- 2 ק"מ ובצומת פונים ימינה (למעשה ממשיכים ישר), סימון השבילים משנה צבעו לכחול. לאחר 1.7 ק"מ מצטלבת עם הדרך דרך נוספת שסימונה שחור. פונים בה ימינה ונוסעים עד שיא הגובה.

מפה: מפת סימון שבילים מס' 11, "דרום מדבר יהודה וים המלח"

(מהדורה אחרונה ומעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2006)

המסלול אינו מעגלי, נדרשת הקפצת רכבים.

• **רצוי מאוד להשגיח על הקטנים שבנינו מחמת בורות פתוחים רבים לאורך הדרך (ופשר היווצרותם יוסבר לעיל).**
• **הקפצת רכב לנקודת הסיום:** עבור הבאים מצפון על כביש מס' 90, הטוב ביותר הוא להשאיר רכב אחד בנקודת סיום המסלול ולהמשיך ברכב השני אל נקודת ההתחלה. נקודת סיום המסלול נמצאת כ- 3 ק"מ מצפון לפניה לדרך העפר המסומנת אדום, בסמוך למחנה העובדים הנוטוש של מפעלי ים המלח בגלגולם הישן. הנקודה מצוינת בבירור ע"י שלט חום מימין לכביש שעליו כתוב "שביל המדרגות", בלויית סימון השביל השחור.

מהתצפית בשיא הגובה של ההר ניתן לזכות במבט כולל על אזור הטיול שלנו ולהשקיף אל אגנו הדרומי, המיושב של ים המלח ועל בריכות האידוי המובדלות זו מזו בסוללות עפר. אפשר גם לראות את תעלת המים המתפתלת בשולי הברכות המובילה מים מאגנו הצפוני של האגם המלוח לשם הזנת הברכות. תעלה זו "אחראית" במידה רבה על ירידת המפלס הדרמטית של ים המלח. מעבר לים המלוח נשקפים הרי מואב ומדרום להם נראה חלקם הצפוני של הרי אדום. שני הרכסים מובדלים זה מזה על ידי נחל גדול, שערוצו נראה בבירור, הקרוי נחל זרד. בחלקו התחתון נמצא ישוב הטובל בכתם ירוק גדול. אלו נאות א-ספי, המזוהות לעתים עם צוער המקראית.

דרך הרכב המסומנת שחור שמובילה להר מגיעה בנקודת התצפית לקיצה. הסימון השחור נצמד כאן אל שביל צר המתחיל מיד לגוש מהתצפית במורד ההר. הוא חולף בין גבעות עגולות ורכות של סלע משקע הקרוי "חוואר הלשוני". משקע זה הצטבר בימים בהם בין אזור חצבה לאזור צפון הכנרת השתרעה ימה ארוכה וצרה שגובה מפלס מימיה היה גבוה בכ-200 מטר ממפלס ים המלח כיום. מידי פעם נראה בצדי השביל בורות פעורים בקרקע. אלו למעשה מערות ענק, מהן הגדולות בארץ, שנוצרו כתוצאה מהמסת מי גשם את שכבות המלח מהן מורכב ההר בחלקו התחתונים. ישנם מקומות שבהם מתאפשרת הצצה אל הבורות העצומים הפעורים בקרקע, אך חשוב להתקרב אל השפה בזהירות רבה ולהשגיח בשבע עיניים על הקטנים שבנינו, שלא יסטו מהשביל.

בהמשך השביל, לקראת הירידה הסופית התלולה לעבר כביש ים המלח ונקודת סיום המסלול, חולפים על פני פתחה החבוי מעט של 'מערת הקולונל', אחת מהמערות הגדולות בהר סדום. בסביבתה יתחילו לבצבץ פה ושם שכבות של משקעי מלח על פני השטח. משקעים אלו מרכיבים למעשה את ההר כולו כמו גם חלקים גדולים מקרקעית ים המלח עצמו. עובי שכבת המלח באזור נאמד במאות מטרים רבות.

כיום מקובל על רוב החוקרים שבתקופה לפני 3-5 מליון שנה היה ים המלח גדול הרבה יותר מאשר בימינו. אותו ים קדמוני מכונה "ימת סדום", ולמעשה נכון יותר לקרוא לו "מפרץ סדום"; ים תיכון הקדום פלש אל תוך היבשה דרך עמק יזרעאל ועמק בית-שאן והציף את כל האזור הנמוך הנמצא בין ביצת החולה בצפון לדרום הערבה ויצר מפרץ גדול. בגלל ש"ימת סדום" הייתה מקושרת אל ים תטיס היה בה ריכוז מלחים זהה. בשונה מהים הפתוח הייתה הימה רדודה מאוד. הטמפרטורות הגבוהות באזור ומפלס המים הנמוך האיזו את תהליכי ההתאדות ב"ימת סדום". בתהליך זה התגבש המלח המומס במים ושקע בכמויות גדולות על קרקעית הימה. כעבור עשרות אלפי שנים הפכה עובי שכבת המלח למאות רבות של מטרים. רק אחר כך, עם התפתחות השבר הסורי-אפריקאי והעמקתו נוצרו תנאים שאיפשרו את התפתחותה של ימת הלשון הצרה והעמוקה.

כשנתחיל לרדת בקטע שבו השביל משופע סולמות ומדרגות לא נוכל שלא להבחין במחשוף מלח גדולים משני עברי השביל. בקטעים רבים מרקם הסלע עשוי מאינסוף חידודים קטנים. גם אלו, כמו החללים התת קרקעיים, נוצרים על ידי המסת מי גשמים. גשם הוא אכן תופעה נדירה באזור, אך במגע עם המלח הוא משפיע מיד.

בירידה אפשר להשקיף על מבנים מיניאטוריים נטושים מעברו האחר של הכביש. הם שימשו את העובדים במפעלי ים המלח במתכונתם הראשונית. באותם ימים התבצעה כל כריית האשלג באזור זה. המפעל עצמו, עם זאת, היה בבית הערבה בצפון ים המלח. באותם ימים, בהעדר כביש הקושר בין שתי הנקודות, הדרך היחידה שקישרה בין המפעל לאתר הכרייה הייתה אשדות ששטו על המים. על גבי אשדות אלו ברחו לכאן עובדי המפעל ותושבי בית הערבה בעקבות המתקפה הירדנית הקשה במלחמת העצמאות. מאז אותם ימים כבר מגורי הפועלים נותר נטוש ומזמין בעלי דמיון אומנותי או ספרותי לקשור בו סיפורים שונים.

עודכן בתאריך 1.10.2011

כל הזכויות שמורות © ליותם יעקבסון